

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum omnia quæ in tempore sunt, fuerunt, ac erunt, sint ex æternitate
Deo præsentia secundum suas proprias existentias. disp. 13.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

mus eos inter radices alias contingentie immedia-
tas recensere.

*Quarta con-
clusio.
Contingentia
effectuum per-
tinentium ad
ordinem gra-
tia qua sit
radix.*

Quarta conclusio. Contingentia effectuum ad
ordinem gratia spectantium, partim in humanam,
aut Angelicam voluntatem, & partim in volunta-
tem diuinam, tamquam in proximam & immedia-
tam radicem, reducenda est, prout effectus liberè
emanauerit, vel à sola voluntate diuina, vt fuit in-
carnatio Filij Dei, & infusiones aliquorum habi-
tuum ac donorum, vel à voluntate creata, coope-
rante & coadiuuante diuina per auxilium aliquod
speciale. Conclusio hæc adeò nota est, vt probatio-
ne non indigeat.

DISPUTATIO XIII.

*Virum omnia que in tempore sunt, fuerunt, ac
erunt, sint ex aternitate Deo presentia se-
cundum suas proprias existentias.*

Confirmata rerum contingentia, explicandum
est, quomam pacto futura contingentia à Deo
cognoscantur, & qua ratione præsentia, quam de
illis habet, cum eorumdem contingentia cohereat.
Antequam autem quæstionem hoc loco à D. Tho-
ma propositam discutiamus, tribus sequentibus di-
sputationibus varias eisdem de rebus Doctorum
sententias examinabimus. Atque vt expeditius di-
sputatione sequente sententiam D. Thomæ discu-
tere possimus, proposita difficultas est nobis ante
omnia disputanda.

*D. Thom. sen-
tentia de exi-
stentiis rerum
simul in aterni-
tate expo-
nitur.*

Vt tam ex hoc articulo, quàm ex multis aliis
locis, quæ Capreolus in 1. d. 36. q. 1. & d. 38. q. 1. re-
fert, est apertissimum, Diuus Thomas asseruit, om-
nia, quæ decursu temporis sunt, fuerunt, & erunt,
esse ex aternitate præsentia Deo in sua aternitate
secundum illud idem esse existètia. quod extra suas
causas decursu temporis habent, habuerunt & ha-
bebunt, ita vt, quæ in tempore successiue fiunt, in
aternitate sint simul quoad esse, quo successiue in
tempore fiunt. Etenim cum aternitas, vt q. 10. art. 1.
disputat. 1. 2. & 4. ostensum est, sit secundum se du-
ratio quædam indiuisibilis tota simul vnité habens
latitudinem duratiuam infinitam, qua coexistit &
correspondet tota toti tempori & tota singulis par-
tibus ac punctis illius, non secus ac humanus ani-
mus totus est in toto corpore humano, & in singu-
lis illius partibus, & essentia diuina tota est in vn-
uerso orbe, imò & in infinito spacio, quod extra or-
bem quaquà versus diffusum imaginatione appre-
hendimus, & tota in singulis partibus & punctis
illius, sit, vt totum tempus, & quicquid in eo est,
aut sit successiue, coexistat & sit in indiuisibili nūc
aternitatis, ante quod nihil est, & post quod aliquid
non est, in quo neque cernitur prius, aut posterius,
neque præteritum aut futurum, sed duratio indiuisi-
bilis tota simul, vt disputatio 2. citata ostensum
est. In hoc sensu defenditur D. Thomæ sententia à
Caietano hoc loco, Capreolo locis citatis, & Ferrar-
iensis 1. contra gentes, cap. 66. & 67. & impugna-
tur à Scoto, Durado & alijs. Quare reiciendi sunt
Syluester in Conflato. Herueus in 1. d. 38. atque
Hispalensis, eadem d. q. 1. qui contendunt, Diuum
Thomam non esse intelligendum de esse existentia,
quod res, quæ in tempore sunt successiue, ex aterni-
tate habeant in aternitate, sed de esse obiectiuo
& cognito, quo cognoscantur quoad illud idem es-
se existentia quod decursu temporis habebunt.

Sententiam

Sententiam hanc D. Thomæ impugnant Scotus

in 1. dist. 39. Durandus d. 38. quæst. 3. Gregorius &
Gabriel eadem dist. Aureolus apud Capreolum lo-
cis citatis, & plerique alij. Primò, quoniam quod
non est, nulli rei potest coexistere: coexistètia nam-
que requirit existentiam vtriusque extremi: sed fu-
tura nondum sunt, neque fuerunt: ergo nec Deo,
nec aternitati coexistunt ex aternitate, ac proinde
non sunt præsentia Deo secundum esse existentia
ex aternitate.

*D. Thomæ
vtriusque
impug-
nant.
Primò.*

Secundò, sicuti in Deo aternitas complectitur
omne tempus, ita immèditas diuina essentia com-
plectitur seu attingit omnem locum: sed Deus ne-
que est præsens, neque coexistit alicui loco, ante-
quam locus existat, vt quæst. 8. & 10. explicatum
est: ergo neque aternitas erit præsens, aut coexistet
alicui tempori, antequam tempus ipsum existat:
quò fit, vt tempus futurum, quod nondum existit,
nec modò, nec ex aternitate coexistat, præsen-
sit aternitati.

Secundò.

Tertiò, quæ non possunt coexistere inter se, nec
poterunt cum vno tertio coexistere: sed præteritum
tempus, & futurum non possunt simul inter se co-
existere: ergo non possunt ex aternitate esse præ-
sentia Deo secundum suum esse existentia, aut a-
ternitati coexistere.

Tertiò.

Quartò, si quæ successiue sunt in tempore, ex
aternitate essent simul in ipsa aternitate, cum con-
tradictoria sint successiue vera in tempore, quippe
cum hac propositio, *Adamus est*, quorundam fue-
rit vera, & hæc *Adamus non est*, modò sit vera, con-
tradictoria essent simul vera in aternitate, quod est
absurdum.

Quartò.

Quintò, si quæ successiue sunt in tempore, ex
aternitate essent simul in ipsa aternitate, sequere-
tur, non esse cuiusque rei, quæ generatur, non præ-
cedere esse eiusdem rei. Sequeretur præterea, esse
eiusdem rei esse productum, antequam in tempore
produceretur, atque ita vel bis produci, vel nò posse
produci in tempore, quæ sunt valde absurda.

Quintò.

Vt intelligatur, in quo sensu doctrina hæc D.
Thomæ defendi possit, sciendum est, Verba, quibus
in enunciationibus vtriusque tamquam copulis, præ-
ter suum significatum principale, ad significare du-
rationem aliquam tamquam mensuram veritatis ea-
rundem enunciationum. Si namque verbum sit
præsentis temporis, durationem præsentem, si præ-
teriti, præteritam, si futuri futuram durationem con-
significat. Porro duratio præsens, quod ad rem at-
tinet, de qua modò agimus, duplex esse potest, nempe
vel tempus aut punctum temporis præsens, vel
aternitas, quæ semper est præsens. Duratio verò
præterita, vel futura, esse nequit aternitas: quippe
cum in ea secundum se sumpta, nec præteritum,
nec futurum esse possit. Quò fit, vt verba tam præ-
teriti, quam futuri temporis nec ad significent, nec
ad significare possint aternitatem tamquam men-
suram veritatis propositionum, sed solum tempus,
in quo ratio præteriti & futuri esse potest. Quare
sensus harum propositionum, *Adamus est*, duplex
esse potest. Vnus, *Adamus in duratione temporis præ-
sentis, aut momenti temporis præsentis, est*, in quo sensu
est falsa. Alter, *in duratione præsentis, quæ est aternitas*.
Atque in hoc sensu propositio est vera: quoniam in
nunc, indiuisibili quidè, at infinito, aternitatis, quod
comple

*Existètia v-
triusque
simul in aterni-
tate quoque
ad defini-
possit.*

complectitur omne tempus, & in quo existit quicquid in tempore existit, est, ratione tamen existentiam, quam habuit tempore, quo fuit. Si namque fingamus, Deum ipsum in indivisibili nunc suae aeternitatis, quod est supra omne tempus, & complectitur totum tempus, formare hanc propositionem, *Adam in hoc meo nunc aeternitatis est*, perspicue intelligemus illam esse veram. Propositiones itaque de praesenti, licet in communi usu sumantur inter nos, ut ad significandam differentiam temporis praesentis, in utroque tamen sensu possunt usurpari, praesertim quando sermo est de existentia rerum in aeternitate, qualis modò nobis est.

lacto ergo hoc fundamento, Caietanus hoc loco, Capreolus, & Ferrariensis locis citatis dicunt, propositiones has, *omnia coexistunt Deo, omnia sunt in aeternitate, omnia coexistunt simul Deo, aut aeternitati*, posse habere duplicem sensum. Vnum, ita ut verba illa, *coexistunt, & sunt*, adsignificent differentiam temporis praesentis, sitque sensus, omnia in tempore praesentis, aut in momento temporis praesentis, coexistunt Deo, sunt in aeternitate, coexistunt simul Deo, aut aeternitati, & in hoc sensu dicunt illas esse falsas: quoniam, ut vnum verò dicatur coexistere cum alio, aut existere in alio, necessaria est existentia vtriusque in duratione significata per copulam propositionis, in qua id affirmatur: quare cum futura, nec in praesenti tempore, nec in momento temporis praesentis existant, sit, ut in eo neque coexistant Deo, aut aeternitati, neque sint in aeternitate, ut exiis, quae diximus qu. 10. art. 1. disputatione 2. est satis manifestum. Vide etiam, si placet, rationes, quibus idem hoc loco probat Caietanus. In sensu explicato sumptissime videntur propositiones illas, qui doctrinam D. Thomae impugnant.

Alterum verò sensum possunt habere dictae propositiones, ita ut verba illa consignent, non tempus praesens, sed aeternitatem semper praesentem, sensusque sit, omnia in nunc aeternitatis coexistunt Deo, omnia in nunc aeternitatis sunt in aeternitate, omnia in nunc aeternitatis coexistunt simul Deo, aut aeternitati, hoc est, neque antea neque post (cum non detur antea aut post aeternitatem) sed in ipso indivisibili ac infinito nunc aeternitatis complectente totum tempus. In hoc sensu propositiones sunt verae, & sumuntur à D. Thoma, & à Boëtio 5. de Consolatione prosa vltima, suntque frequentes apud Sanctos, maxime apud August. & Anselmum.

In eodem sensu interdum negant sancti Patres in Deo esse proprie praesentiam. Etenim cum in indivisibili nunc aeternitatis, quod est propria duratio scientiae divinae, omnia sint praesentia, & coexistant, neque in eo sit prius & posterius, quasi in aliquo aeternitatis possit scire res antequam sint, sit ut, comparatione existentiae rerum in aeternitate, nō sit praesentia in Deo: tamen, collatione facta ad tempus, sit in Deo propriissime praesentia, qui res scit tempore infinito, antequam sint. Neque eò quòd producantur postea res, variatio aliqua fit in scientia divina. Atque ita intelligendus est Augustinus de quaestionibus ad Simplicianum lib. 2. q. 2. ubi ait: *Dei scientiam, comparatione rerum, quae in tempore sunt futurae, proprie non habere rationem praesentiae*. Et Anselmus de casu diaboli, c. 21. *Praesentia Dei non proprie dicitur praesentia: cui enim omnia semper sunt praesentia, non habet futurorum praesentiam, sed praesentium scientiam*. Et Boëtius 5. de Consolatione prosa vltima, cum affirmat, *in Deo proprie non esse dicendum praesentiam esse, sed providentiam*.

Miror Caietanum hoc loco sibi, ut primo inuen-

Molina in D. Thom.

A tori, tribuere rationem hanc defendendi doctrinam D. Thomae: cum ante eum eodem modo eam defenderit Capreolus locis citatis, eandemque distinctionem innuant Richardus quodlib. 3. q. 1. & alij Caietano antiquiores.

Illud tamen admonerim, non videri concedendas has propositiones, *omnia ex aeternitate fuerunt in aeternitate, aut coexistunt simul Deo, vel aeternitati*. Cum enim copula earum sint praeteriti temporis, non possunt adsignificare, tamquam mensuram veritatis illarum, durationem aeternitatis, in qua non est praeteritum, sed tantum durationem temporis praeteriti. Haec tamen possunt concedi, *omnia ex aeternitate coexistunt Deo, omnia ex aeternitate sunt praesentia Deo secundum suum esse existentiae, omnia ex aeternitate simul existunt Deo, aut aeternitati*: quippe cum ex ipsa aeternitate omnia in nunc aeternitatis coexistant & sint praesentia Deo, ac aeternitati. Atque his propositionibus, & non illis alijs, utitur D. Thomas hoc loco. Haec etiam potest concedi, *ex aeternitate semper verum fuit dicere omnia sunt praesentia Deo, aut coexistunt Deo*: quoniam sensus est, in quocumque tempore praeterito proferretur haec propositio, *omnia coexistunt Deo*: essent vera, hoc verbo, *coexistunt*, consignant nunc aeternitatis.

C Ad primum ergo argumentum adversariorum, concessa maiori atque etiam minori, si sit sensus, quòd futura nondum sunt in tempore praesenti, nec fuerunt in praeterito, neganda est consequentia, si consequens intelligatur, quòd neque Deo, neque aeternitati coexistunt ex aeternitate in ipso nunc aeternitatis, quod consignificetur per verbum illud, *coexistunt*. Licet enim futura neque sint in tempore praesenti, neque fuerint in praeterito, sunt tamen in nunc indivisibili aeternitatis, quod complectitur tempus futurum, in quo erunt. Si verò in consequente verbum, *coexistunt*, adsignificet durationem temporis, ita ut sit sensus, quòd neque Deo, neque aeternitati coexistunt in tempore vero, vel imaginario, quod ex aeternitate vique ad praesens temporis punctum elapsum fuit, concedenda est consequentia: quoniam cum in eo tempore non existerint, neque Deo tunc, neque aeternitati potuerunt coexistere: atque in eo sensu videtur sumi ab adversariis, cum tamen D. Thomas contrarium non docuerit.

D Ad secundum, concessa maiori & minori, concedenda est etiam prima consequentia. Cum enim, ut duo aliqua coexistant, requiratur existentia vtriusque, sine dubio contradictionem implicat, aeternitatem praesentem esse temporis, aut illi coexistere, vel tempus aeternitati, antequam tempus existat, vel in se ipso, si in tempore dicendus sit coexistere aeternitati, vel in aeternitate ipsa, si in nunc aeternitatis, quod complectitur omne tempus: dicatur coexistere, aut praesens esse aeternitati. Unde ad id, quod vltius inferitur, si in consequente verbum *coexistat*, adsignificet differentiam temporis praesentis, in quo tempus futurum coexistat aeternitati, concedenda est etiam secunda consequentia, neque contrarium voluit D. Thomas: si verò adsignificet aeternitatem ipsam, in qua tempus, quod est futurum comparatione puncti temporis praesentis, coexistat, & praesens sit ipsimet aeternitati, neganda est consequentia, idque siue consequens illud proferatur modò, siue in quocumque alio tempore vero, vel non vero versus aeternitatem: in aeternitate namque ita per copulam consignificata, prout complectitur tempus futurum, tempus illud coexistit, ac praesens est eidem aeternitati.

Ad primum argumentum propositum.

Ad secundum.

R Ad

praesentia
in quo
sunt negant
sunt.

in quo
praesentia
sunt
causatur.

Ad tertium.

Ad tertium, si sensus maioris sit, quae non possunt coexistere inter se secundum suas proprias durationes, non posse coexistere cum quodam tertio in illis eisdem durationibus, si adsignificetur per copulam propositionis quae dicantur cum illo coexistere, concedenda est: neque enim tempus praeteritum & futurum in ea duratione temporis, in qua non potest coexistere unum cum alio, possunt coexistere simul Deo aut aternitati, ut explicatum est. Si vero sensus maioris sit, quae non possunt coexistere unum cum alio secundum suas proprias durationes, non posse coexistere cum quodam tertio in duratione eiusdem tertij, quae complectatur durationes utriusque illorum, & adsignificetur per copulam propositionis, quae dicantur cum illo tertio coexistere, neganda est: tempus namque praeteritum & futurum, quae in nullo tempore possunt coexistere unum cum alio, in aternitate, quae utrumque complectitur, possunt coexistere cum Deo, cuius aternitas est propria ipsius duratio, aut etiam cum aternitate ipsa.

Ad quartum.

Circa quartum argumentum, atque ut intelligatur quamnam propositiones de praedicatis oppositis verae sint, aut falsa, copulis adsignificantibus ipsum nunc aternitatis sciendum est: Propositionum, quasdam constare praedicato contradictorio, quarum utraque est affirmans, ut sunt istae, *Socrates est sedens, Socrates est non sedens*: alias vero esse propriissime contradictorias, quarum una affirmat, altera negat, cuiusmodi sunt haec, *Socrates sedet, Socrates non sedet*. In utriusque vero, ut & in quibuscumque aliis, in quibus eidem rei tribuuntur praedicata opposita, ad oppositionem, quando copula con significat nunc temporis, necessarium est, ut con significet idem nunc temporis: oppositum etenim est circa idem, secundum idem, & eodem tempore. Haec ex Dialectica notissima sunt.

His ita constitutis, sciendum est, quando propositiones sunt affirmantes, constant; praedicatis oppositis, hoc esse discrimen, quod si copula con significet idem nunc temporis, non possunt esse ambae verae: at si con significet idem nunc aternitatis, possunt esse simul verae. Ratio est, quoniam cum omnia, quae conveniunt alicui rei diversis temporibus, simul illi conveniant in nunc aternitatis, & Socrati diversis temporibus convenire possit, sedere & non sedere, videtur esse, & esse caecum, calidum esse & frigidum, sit, ut omnia illa verè illi possint tribui simul, si copulae propositionum con significet idem nunc aternitatis. Quare, copulis con significatibus ipsum nunc aternitatis, propositiones affirmantes, quae praedicatis oppositis constant, nullam habent oppositionem. Quando vero propositiones sunt de eodem subiecto & praedicato, & una affirmat, & altera negat, tunc, si copulae adsignificent idem nunc temporis, siue idem nunc aternitatis, inter eas oppositio coneretur. Unde haec sunt contradictoriae, *Socrates sedet, Socrates non sedet*, siue copulae adsignificent idem nunc temporis, siue nunc aternitatis. Ratio est, quia negatio habet vim distribuendi id quod negat, idque est dicere, *Socrates in aternitate non sedet*, ac dicere, in ea nullo modo sedet, neque ut aternitas responderet huic tempori, neque ut responderet illi, aut cuiuscumque alteri. Quare, sedente Socrate in aliquo momento temporis, haec est vera, *Socrates in aternitate sedet*: haec vero falsa, *Socrates in aternitate non sedet*. Neque valet haec consequentia, *Socrates non sedet in tali parte temporis: ergo in aternitate non sedet*.

Explicatur
Aristotelis
regula.

Ex dictis facile intelliges, regulam illam Aristotelis 2. de Interpretatione cap. 1. *Ex affirmante infinita negantem infinitam esse consequentia concludi: non*

habere locum in propositionibus, quarum copulae con significat nunc aternitatis: quem tamen habet in propositionibus adsignificantibus nunc temporis, de quibus Aristoteles eo loco locutus est. Cuius rei ea est ratio. Quoniam regula illa ex eo vim habet, quod cum praedicata contradictoria, ut sedens & non sedens, convenire non possint eidem subiecto in eodem instanti temporis, utique si non sedere verè affirmatur de Socrate in aliquo temporis momento, sedere de eo in eodem instanti verè negabitur: at cum praedicata contradictoria affirmari possint de Socrate in eodem nunc aternitatis prout aternitas responderet diversis partibus temporis, non valet haec consequentia, *Socrates in aternitate est non sedens: ergo non sedet in aternitate*.

His ita explicatis, ad argumentum propositum dicendum est, propositiones illas successivè veras in tempore, non esse contradictorias, eò quod copulae earum non con significet idem nunc temporis, sed aliud ac aliud: ad contradictionem verò necesse sit ut con significet idem tempus. Quod si con significarent idem instans temporis, essent quidem contradictoriae, sed tunc ambae verae esse non possent. Si ergo in argumento proposito sit sermo de propositionibus illis, quae con significant diversa momenta temporis, quo pacto non sunt contradictoriae, & contendatur veritatem utriusque esse simul in nunc aternitatis, prout complectitur diversa tempora, in quibus successivè ambae verae reperiuntur, concedendum est totum, neque id aliquid absurdum continet. Atque in hoc tantum sensu verum esse potest quod hoc loco Caietanus affirmat, videlicet *nullum esse incommodum duas enunciaciones contradictorias secundum nunc temporis esse in eodem nunc aternitatis*, id tamen est improprie dictum. Si verò contendatur, copulis illarum propositionum con significatibus idem nunc aternitatis, quo pacto essent contradictoriae propositiones illas posse in aternitate esse simul veras, tunc neganda esset conclusio illius argumenti. Propositio enim, quae negat, esset falsa, eò quod sensus esset quod Adamus nullo modo in aternitate etiam ut aternitas responderet tempori in quo exiit, quod constat esse falsum.

Ad quintum argumentum dicendum est, nullum esse absurdum, non esse rei, quae generatur, non procedere in nunc indivisibili aternitatis esse eiusdem rei, ut praecedit in tempore, eò quod aternitas careat priori & posteriori, & sit tota simul, ipsum tamen non esse rei, quae generatur, est in aternitate, non adaequatè, sed solum prout aternitas responderet tempori, quod est antequam res generetur: esse verò rei iam genitae simili modo in eadem aternitate in adaequatè existit, ut responderet tempori, in quo iam res genita dicitur. Ad secundam verò partem eiusdem argumenti neganda est sequela: neque enim esse rei, quae generatur, prius existit in aternitate, quam in tempore, sed simul. Ut enim in duratione aternitatis non producitur alia productione, neque per alias causas ab eis, per quas producitur in tempore: ita neque, existit per aliam existentiam, aut prius in aternitate, quam in tempore, sed eo ipso, quod producitur, & existit in tempore, coexistit in aternitate, cui coexistit tempus. Quare non est in aternitate adaequatè, sed solum prout aternitas responderet tempori, in quo talis res existit, illudque latitudine sua durativa, in indivisibili quidem, at infinita & tota simul complectitur.

DISPV